

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

---

Mišljenje Ombudsmana

u vezi sa

obezbeđivanjem pristupa informacijama za kategoriju lica ograničene sposobnosti sa oštećenjem sluha u vezi debate na televiziji o nacionalnim izborima 2019. godine

Rukovodstvom:

- G. Muja Ferati, predsednik Komisije Nezavisnih Medija
- Svim televizijskim kanalima na Kosovu

Kopja:

- G. Habit Hajredini, direktor, Kancelarija za Dobro Upravljanje / Ured Premijera

Priština, 30 septembar 2019

SVRHA

1. Uzimajući u obzir da u dosadašnjim emisijama na raznim televizijskim kanalima na Kosovu, za vanredne izbore za poslanike Skupštine Republike Kosova, nije primećeno da su angažovani sertifikovani tumači za Znakovni Jezik¹ kao maternji jezik gluvih lica, to iz razloga da bi i ova kategorija koja koristi ovaj jezik, da budu informisani o političkim programima, u cilju procene najboljih političkih ponuda za glasanje kandidata za poslanike u Skupštini Republike Kosova, Ombudsman iznosi ovo Mišljenje.

PRAVNI OSNOV

2. Ustav Republike Kosova, član 135 (3): „Ombudsman ima pravo da daje preporuke i da predlaže mere ako primeti kršenje ljudskih prava i sloboda od strane državnih organa uprave i drugih. državnih organa. ”

3. Zakon br. 05 / L-019 o Ombudsmanu, član 18 (1.2): „Da skrene pažnju na slučajeve gde vlasti krše ljudska prava i da preporučuju za okončanje takvih slučajeva i, kada je to neophodno, da iznese svoje mišljenje o stavovima i reagovanju nadležnih organa u pogledu takvih slučajeva. ”; i član 18 (1.6): "Objavljivanje sopstvenih obaveštenja, mišljenja, preporuka, predloge i izveštaje."

4. " Zakon br. 05 / L-021 o Zaštiti od Diskriminacije, član 9 (2.7): „ Daje savete, smernice i podršku subjektima javnog i privatnog sektora o dobrim praksama u promovisanju jednakosti, prilagođavanju različitosti i sprečavanju diskriminacije o osnovama obuhvaćenim relevantnim Zakonom o Ravnopravnosti Polova i ovim Zakonom i daje preporuke o merama za promovisanje jednakosti, prilagođavanje različitosti i / ili borbe protiv diskriminacije

ČINJENIČNO STANJE

5. Institucija ombudsmana (IO), u skladu sa članom 16. stav 4. Zakona br. 05 / L-019 o Instituciji Ombudsmana, dana 26. septembra 2019, otvoren je slučaj po službenoj dužnosti (ex officio) prema Nezavisnoj Komisiji za Medije (u daljem tekstu: NKM) i za sve televizijske kanale u vezi sa ne angažovanjem ovlašćenih tumača Znakovnog Jezika, kao maternjeg jezika gluvih lica na televizijskim kanalima na kojima su predstavljeni kandidati za buduće poslanike Skupštine Republike Kosova.

6. Ombudsman je pažljivo pratio poslednja dešavanja u predizbornim aktivnostima od strane kandidata za buduće poslanike Skupštine Republike Kosova za ovogodišnje vanredne izbore. Dakle, iz informacija i praćenja televizijskih rasprava, do sada nije uočeno da je angažovan ovlašćeni tumač Znakovnog Jezika od strane televizijskih kanala.

PRAVNI OKVIR

7. Ustav Republike Kosova, u članu 21, stav 2, predviđa: „Republika Kosova štiti i garantuje osnovna ljudska prava i slobode utvrđena ovim Ustavom.“; st. 3: "Svako je dužan da poštuje ljudska prava i osnovne slobode drugih."

8. Ustav Republike Kosova, član 24, predviđa: „Svi su pred zakonom jednako ravnopravni. Svako ima pravo na jednaku pravnu zaštitu bez diskriminacije; niko ne može biti diskriminisan na osnovu rase, boje, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja,

¹ Prema Uredbi (KRK) br. 15/2014 o Pružanju Usluga Znakovnog Jezika u Republici Kosova, član 3, par. 1.7, "Znakovni Jezik " - znači Jezik znakova koji ima svoja gramatička pravila, strukturu rečenica i kulturne nijanse.

nacionalnog ili društvenog porekla, pripadnosti bilo kojoj zajednici, imovini, imovnog, ili socijalnog stanja, seksualne orijentacije, rođenja, invalidnosti ili bilo koji drugi lični status. "

9. Ombudsman, u skladu sa članom 135. stav 3 Ustava Republike Kosova: „Ima pravo da preporučuje i da predlaže mere ,ukoliko primeti povrede ljudskih prava i sloboda od strane organa javne uprave i drugih državnih organa. "

10. Član 14. Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima predviđa: „Uživanje prava i slobode utvrđenim u ovoj Konvenciji , treba da se obezbede bez ikakve razlike po osnovu pola, rase, boje, jezika, religije, političkog mišljenja ili bilo koje drugo mišljenje, nacionalnog ili društvenog porekla, pripadnosti neke nacionalne manjine, imovine, rođenja ili bilo kom drugom statusu. "

11. Konvencija o Pravima Lica sa Ograničenim Sposobnostima, u članu 2, definiše izraz "Jezik", koji uključuje: "Govorni jezik i Znakovni Jezik kao i drugi oblici nerazgovornog jezika." Takođe ovaj član definiše i izraz: "**Diskriminacija po osnovu Ograničene Sposobnosti** ", što znači svako razlikovanje, isključenje ili ograničenje na osnovu ograničene sposobnosti koji je namenjen ili koji utiče na umanj enje ili otkazivanje priznavanja, uživanja ili obavljanja , ravnopravno sa drugima, svih ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom ili bilo kom drugom polju.

12. Zakon br. 05 / L-021 o Zaštiti od Diskriminacije (ZOZD), član 1, stav 1, predviđa: „Svrha ovog zakona je uspostavljene jednog opšteg okvira za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije po osnovu državljanstva ili pripadnosti bilo kojoj zajednici, socijalnom ili nacionalnom poreklu, rasi, etničke pripadnosti, boje, porekla rođenja, pol, polnog identiteta, seksualne orijentacije, jezika, državljanstva, religije i, političke pripadnosti, političko ili drugo mišljenje, socijalni ili lični status, starost, porodično ili bračno stanje, trudnoće, materinstva, imovnog stanja, zdravstvenog stanja, ograničene sposobnosti, genetskog nasleđa ili bilo koji drugi osnov, sa ciljem primene načela jednakog tretmana“.

13. “ Član 3 stav 1 ZOZD predviđa: Načelo jednakog tretmana, znači, neće biti nikakve neposredne ili posredne diskriminacije po bilo kom osnovu predviđeno u članu jedan (1) ovog Zakona“ Dok shodno stavu 2, izričito je navedeno: „Diskriminacija je svako razlikovanje, isključenje, ograničenje ili prednost po bilo kom osnovu predviđanom u članu jedan (1) ovog Zakona, koji ima za cilj ili efekat da nad vrednuje ili povredi, priznanje, uživanje ili ostvarivanje, na isti način kao sa drugima, osnovnih prava i sloboda priznatih Ustavom i drugim zakonima koji se primenjuju u Republici Kosova. "

14. Takođe, Zakon br. 05 / L-019 o Ombudsmanu, u članu 18, st. 1, predviđa da Ombudsman ima, između ostalog i sledeće odgovornosti:

- “ Da istraži navodna kršenja ljudskih prava i radnje diskriminacije i da se obaveze za eliminisanje istih“ (Tačka 1).
- “ Da se skrene pažnja na slučajeve gde vlasti krše ljudska prava i da daje preporuke da se obustave takvi slučajevi i gde je potrebno da iznese svoje mišljenje o stavovima i reagovanjima nadležnih organa u vezi sa takvim slučajevima. ”(Tačka 2).
- “ Da upoznaje druge o ljudskim pravima i da se angažuje u borbi protiv svih oblika diskriminacije putem podizanja svesti, posebno putem informisanja i obrazovanja i putem medija. “(Tačka 4).

- “ Da preporučuje Vladi, Skupštini i drugim nadležnim organima Republike Kosova o pitanjima koja se tiču promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda, jednakosti i nediskriminacije. “(Tačka 5).
- “ Da objavljuje sopstvena obaveštenja, mišljenja, preporuke, predloge i izveštaje. “(Tačka 6).
- “ Da priprema godišnje, periodične i druge izveštaje o stanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, jednakosti i diskriminacije i da sprovede istraživanje o pitanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, jednakosti i diskriminacije u Republici Kosova. “(Tačka 8).

15. ” Zakon br. 04 / L-44 o Nezavisnoj Komisiji za Medije, u članu 1, definiše svrhu predmetnog zakona: “ Ovaj zakon ima za cilj da odredi nadležnosti Nezavisne Komisije za Medije (u daljem tekstu NKM) u cilju promovisanja i razvijanja zdravog tržišta audiovizuelnih medijskih usluga koje služi svim građanima Republike Kosova. ”

16. Član 3, st. 1 ovog zakona predviđa: „NKM je nezavisni organ odgovoran za regulisanje, upravljanje i nadzor frekvencijskog spektara. NKM reguliše prava, obaveze i odgovornosti fizičkih i pravnih lica koja pružaju audio i audiovizuelne medijske usluge.“

17. Član 34 ovog zakona predviđa: "NKM će podsticati pruža oce audiovizuelnih usluga da osiguraju da njihove usluge postepeno postanu dostupne **licima sa oštećenjem sluha.**"

18. Vlada Republike Kosova je 29. septembra 2010. godine usvojila Odluku br. 06/146, preko koje je ozvaničen Znakovni Jezika u Republici Kosova²

19. „Uredba br. 15/2014 o Pružanju Usluge Znakovnog Jezika u Republici Kosova, u članu 1, predviđa: „Svrha ove Uredbe je da uspostavi pravila i postupke za pružanje usluga Znakovnog Jezika u Republici Kosova i pristup uslugama tumačenja putem tumača za Znakovni Jezik Gluhih u Republici Kosova. “

20. Član 2, st. 1, ove uredbe predviđa: „Ova uredba primenjuje se na sve javne institucije Republike Kosova, na centralnom i lokalnom nivou.“ Dok 2 predviđa: "Sve javne institucije Republike Kosova, na centralnom i lokalnom nivou, dužne su da pružaju usluge zajednici gluvih prema potrebi i na Znakovnom Jeziku."

PRAVNA ANALIZA

21. Ombudsman primećuje da Ustav, kao najviši pravni akt zemlje, štiti i garantuje osnovna ljudska prava i slobode. Stoga je u interesu funkcionisanja vladavine zakona za praktično sprovođenje i ostvarivanje ovih prava. Ustavne garancije služe za zaštitu ljudskog dostojanstva i vladavine zakona. Ustav u članu 21 izričito predviđa obavezu svih organa da poštuju ljudska prava i slobode.

22. Ustav Republike Kosovo, član 24, predviđa da su svi pred zakonom jednaki. Svako ima pravo na jednaku pravnu zaštitu bez diskriminacije; niko ne može biti diskriminisan na osnovu rase, boje, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, pripadnosti bilo kojoj zajednici, imovini, ekonomskog statusa, socijalna,

²Vidi Odluku br. 06/146 o ozvaničenju Znakovnog Jezika, donete od strane Vlada Republike Kosova, 29. septembra 2010. godine:

[http://krieministri-ks.net/vp-content/uploads/docs/Odluke sa146-te sednice Vlade Kosova pdf. 2010.](http://krieministri-ks.net/vp-content/uploads/docs/Odluke%20sa%20146-te%20sednice%20Vlade%20Kosova.pdf)

seksualna orijentacija, rođenje, invalidnost ili bilo koji drugi lični status. Stoga ovo načelo je imperativnog karaktera i treba ga poštovati svi, uključujući NKM i sve televizijske stanice na Kosovu, u vezi sa ovim slučajem.

23. U smislu odredbe člana 14. Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima, ombudsman podseća da Konvencija predviđa da se mora osigurati uživanje prava i sloboda utvrđenih u Konvenciji, bez razlike na osnovu takvih razloga. kao što su pol, rasa, boja, jezik, religija, političko mišljenje ili bilo koje drugo mišljenje, nacionalno ili društveno poreklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovno stanje, rođenje ili bilo koji drugi status.

24. Isto kao Evropska Konvencije o Ljudskim Pravima, tako i Konvencija o Pravima Lica Ograničene Sposobnosti zabranjuje diskriminaciju. Član 2. ove Konvencije definiše izraz: "**Diskriminacija na osnovu ograničene sposobnosti**", što znači svako razlikovanje, isključenje ili ograničenje na osnovu invaliditeta koji je namenjen ili utiče na umanjenje ili otkazivanje priznavanja, uživanja ili da izvršavaju, ravnopravno sa drugima, sva ljudska prava i osnovne slobode na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom ili bilo kom drugom polju.

25. Kao što je gore navedeno, Ombudsman je pažljivo pratio najnovija kretanja u predizbornoj kampanji od strane kandidata za buduće poslanike Skupštine Republike Kosova na ovogodišnjim vanrednim izborima. Stoga, iz informacija i praćenja TV debata, koje se odnose na kandidate za poslanike Skupštine Republike Kosova, bar do sada, nije primećeno da su sertifikovani prevodioci **Znakovnog Jezika** kao materini jezik angažovani za gluva lica, kako bi i ova kategorija koja koristi ovaj jezik da bude obavještena o političkim programima da bi mogla da proceni najbolju političku ponudu za glasanje ovih kandidata. Ne omogućavanje ovog jezika za ovu kategoriju lica ograničene sposobnosti ocenjuje se kao diskriminacija po osnovu ograničene sposobnosti. Ova konstatacija ombudsmana nalazi pravni osnov i u Zakonu br.5 / L-021 o Zaštiti od Diskriminacije, koji je na snazi i koji takođe zabranjuje diskriminaciju, kao u ovom konkretnom slučaju.

26. Zakon br. 04 / L-44 o Nezavisnoj Komisiji za Medije, definiše nadležnosti NKM, u cilju podsticanja razvoja zdravog tržišta audio-vizuelnih medijskih usluga koje služe **svim građanima Republike Kosova**. NKM uređuje prava, obaveze i odgovornosti fizičkih i pravnih lica koja pružaju audio i audiovizuelne medijske usluge. U tom smislu, imajući u vidu trenutno stanje ne angažovanja sertifikovanih tumača Znakovnog Jezika, kao maternjeg jezika gluvih lica, sa televizijskih kanala za izbore 2019. godine, u kojima se daju informacije o kandidatima za poslanike Skupštine Republike Kosova, NKM treba da podstakne pruža oce audiovizuelnih usluga da svoje usluge učine dostupnim i gluvim licima na Kosovu. Zapravo, ova zakonska obaveza utvrđena je za NKM u članu 34 važećeg zakona za ovu instituciju, koji predviđa da će NKM podstaći pruža oce audiovizuelnih usluga da osiguraju da njihove usluge budu postepeno postaju dostupne licima sa oštećenjem sluha i vida.

27. Između ostalog, Vlada Republike Kosova je 29. septembra 2010. godine usvojila Odluku br. 06/146, kojom je ozvaničila Znakovni Jezik u Republici Kosova. Stoga Ombudsman smatra da je upotreba Znakovnog Jezika u našoj zemlji obaveznog karaktera za sve ,te u tom pogledu ovaj jezik ima dovoljnu zakonsku podršku za njegovu primenu u praksi, što bar do sada nije se ostvario , kao u ovom konkretnom slučaju.

28. Štaviše, Uredba br. 15/2014 o pružanju usluga Znakovnog Jezika u Republici Kosova, ima za cilj uspostavljanje pravila i postupaka za pružanje usluga Znakovnog Jezika u

Republici Kosova, kao i pristup uslugama prevodenja putem prevodilaca Znakovnog Jezika za gluva lica u Republici Kosova. Ova uredba se primenjuje na sve javne institucije Republike Kosova, na centralnom i lokalnom nivou, i predviđa da su sve javne institucije Republike Kosova, na centralnom i lokalnom nivou, obavezne za pružanje usluga zajednici gluvih na znakovnom jeziku prema zahtevu i po potrebi. Iako je predmetna uredba obavezujuća samo za javne institucije, u širem smislu član 2. Konvencije o Pravima Lica ograničene Sposobnosti definiše izraz „**Jezik**“, koji uključuje: „**govorni jezik i znakovni jezik**“ kao i drugi oblici ne razgovoranog jezika. "Dakle, ova konvencija prepoznaje Znakovni Jezik isto kao govorni jezik. Štaviše, kao što je već navedeno, Kosovo je od 2010. godine ozvaničio Znakovni Jezik priznajući ga kao jezik. Stoga, u tom smislu, činjenica da navedena uredba stvara zakonske obaveze samo za javne institucije, i gluva lica takođe imaju svoje pravo glasa. Ombudsman skreće pažnju na činjenicu da televizijski kanali treba da uspostave postupke sprovođenja i korišćenja Znakovnog Jezika, kao mogućnost da tačnog i pravilnog informisanja ove kategorije društva u našoj zemlji.

Na osnovu gornje analize, Ombudsman je u skladu sa članom 135. stav 3. Ustava Republike Kosova i člana 18. (stav 1.6) Zakona br. 05 / L-019 o Ombudsmanu, a i na osnovu procene činjeničnog stanja, daje sledeće:

MIŠLJENJE

Ombudsman, na osnovu procene i prikupljenih činjenica, i na osnovu važećeg pravnog okvira i u skladu sa ovlašćenjima koja proizilaze iz Zakona br. 05 / L-021 o Zaštiti od Diskriminacije, u ovom Mišljenju, iznosi sledeća uputstva, *u cilju promovisanja jednakosti, prilagođavanja različitosti i sprečavanje diskriminacije po osnovu ograničene sposobnosti oštećenje sluha:*

1. Ombudsman smatra da, između ostalog, televizijski mediji treba da pružaju tačne i potpune informacije široj javnosti. Shodno tome, da bi se postigao ovaj cilj na jednak način i bez diskriminacije i bez predrasuda o bilo kojoj društvenoj grupi, konkretno po osnovu ograničene sposobnosti, više je nego potrebno da se kategoriji lica sa oštećenjem sluha omogući da budu stalno obavešteni tokom debata u okviru izborne kampanje kako bi ostvarili svoje pravo glasa na osnovu svoje nezavisne procene.
2. Ombudsman smatra **da bi sve televizije**, koje tokom predizborne kampanje održavaju debate sa kandidatima za predstavnike naroda (kandidate za premijera i poslanike), trebalo da angažuju ovlašćene prevodioce Znakovnog Jezika, tako da i građani ograničene sposobnosti sa oštećenjem sluha imaju priliku da budu informisani i da procene svoje potencijalne predstavnike za buduću zakonodavnu Skupštinu Republike Kosova.
3. NKM na osnovu svog mandata i zakonske nadležnosti, treba da preduzme mere koje utiču i podstiču pružaoce audiovizuelnih usluga u prilagođavanju različitosti i borbi protiv diskriminacije, osiguravajući da njihove usluge postepeno postanu dostupne različitim grupama lica ograničene sposobnosti.

S poštovajem,

Hilmi Jašari
Ombudsman